

E-VIDES IETEKME UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU ŠODIEN.

E-ENVIRONMENTAL IMPACT ON BUSINESS TODAY.

Arvis Eņģelis

Biznesa Augstskola „Turība”, Latvija

Abstract

Today almost in any industry is visible that successful enterprise in real world - also must be presented on the Internet. Today's challenging environment show need to share some part or all activities of the enterprise in the Internet, of course amount of information and products, depend from industry what enterprise representing.

Living in the century with the fastest development of Technologies environment makes an extra burden to Business. If 5 year ago entrepreneur can focus only on enterprise in the real world, then today it is almost impossible, because business should be represented on the Internet more than just in some catalog or inquiry service.

By author reserch most visible representative of today internet environment in Latvia is – government, trading, education and logistic. In the Latvian market newcomers in internet environment is insurance and gambling, in last year's banks expands they offered product portfolio on the Internet.

The aim of the research is to prove exigency of needs to be in Invternet if you planning to open enterprise today. Paracticly in any industry, you should plan Business moves in internet, because that will help to contribute enterprise growth and visibility.

Ievads

Šodien gandrīz jebkurā nozarē var saskartie ar to, ka veiksmīgam biznesam jāatrodas gan reālajā vidē, gan e-vidē. Kādā mērā un cik daudz resursu jāvelta e-videi, tas atkarīgs no nozares, bet šodien jau praktiski nav tāds nozares, kura nebūtu pārstāvēta e-vidē.

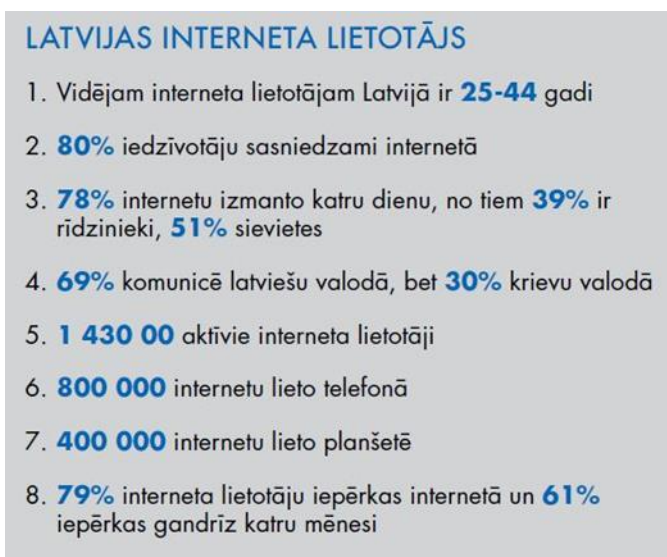
Mūsdienu straujais dzīves ritms, izteiktais laika trūkums un augstā mobilitāte uzliek papildus slogu uz uzņēmējiem, ja vēl gadus 5 atpakaļ uzņēmējs varēja fokusēties uz savu biznesu tikai reālajā vidē, tad jau šodienas biznesa modelis nav iedomājams bez tā atrašanās e-vidē vismaz kaut kādā mērā.

Pēc autora domām redzamākās nozares šodien e-vidē ir – valsts pārvalde, tirdzniecība, izglītība, loģistika. Kā Latvijas tirgus e-vides jaunpienācējus varētu minēt

apdrošināšanu un azartspēles, pēdējos gados savu produktu segmentu e-vidē palielina arī banku sektors.

Pētījuma mērķis pierādīt to, kad šodien uzsākot jebkuru uzņēmējdarbību lielākajā daļā biznesu ir jāplāno uzņēmuma pieejamība un aktivitātes e-vidē, kas noteikti veicinātu uzņēmuma izaugsmi un tā atpazīstamību.

1. E-vides pieejamība

1. att Latvija dati 02.2016. (Datu avots: www.gemius.lv)

Latvijā vidējam interneta lietotājam ir 25-44 gadi, kas ir vidējais ekonomiski aktīvā iedzīvotāja vecums. Lielākā daļa iedzīvotāju 80% ir sasniedzami internetā, kā arī 1 430 00 iedzīvotāju ir aktīvi interneta lietotāji un izmanto to katru dienu. Pārsvārā komunikācija notiek latviešu valodā un lielā mērā internets tiek lietots no mobilajām ierīcēm. Šodien iepirkšanās internetā arī ir gandrīz pašsaprotama lieta, to izmanto 79% no visiem aktīvajiem lietotājiem. Šie skaitļi pārskatāmi norāda, kad Internets ir kļuvis par otru tirgu un informatīvo telpu, ko izmanto 60%-70% valsts iedzīvotāju.

2. Valsts un pašvaldības pārvalde e-vidē

Jebkura veida uzņēmējdarbības ir saistīta ar valsts vai pašvaldību pārvaldi, tāpēc šis ir svarīgs faktors, kas var kalpot par pamatinformāciju, ja vēlaties noskaidrot, kurās valsts instancēs un pašvaldībās tehnoloģijas iet kopā ar laiku, lai uzņēmējiem spētu piedāvāt mazāk birokrātijas un ātrākus lēmuma pieņemšanas procesus, kā arī šis ir informatīvs līdzeklis par e-vides attīstību valsts un pašvaldību mērogā.

2. att., Latvijas pašvaldību E-INDEKSS 11.2016 (Avots: www.eindekss.lv)

E-INDEKSS sniedz priekšstatu, cik aktīvi un savai situācijai atbilstoši iestādes un pašvaldības izmanto mūsdienu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sniegtos risinājumus, lai veicinātu sniegto pakalpojumu kvalitāti un pieejamību iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Līderi E-INDEKSA sarakstā ir tādas pilsētas, kā Valmiera, Ventspils un Jelgava, kas būtiski apsteidz Rīgu un Jūrmalu. Izvēloties uzņēmuma atrašanos, jā tā var būt elastīga, tad redzam, kuras pašvaldības raugās ar skatu nākotnē un domā par uzņēmēju piesaisti.

2016. gada TOP 15 e-pakalpojumi

Nr. E-pakalpojuma nosaukums	Uzsāktās reižu skaits (2016. gadā)	Uzsāktās reižu skaits (kopā)
1. Dzīvesvietas deklarācijas iesniegšana	107713	908470
2. Informācija par sociālās apdrošināšanas iemaksām un apdrošināšanas periodiem	70755	334590
3. Mani dati iedzīvotāju reģistrā	50816	600695
4. Manā īpašumā deklarētās personas	44757	269391
5. Valsts fondēto pensiju shēmas (pensiju 2.līmeņa) dalībnieka konta izraksts	37308	312875
6. E-iesniegums VSAA pakalpojumiem	32572	46801
7. Informācija par prognozējamo vecuma pensijas apmēru	31085	390028
8. Nekustamā īpašuma nodokļa apmaksā tiešsaistē	19407	40111
9. Pārbaude, vai persona ir deklarēta norādītajā adresē	19399	333644
10. E-iesniegums iestādei	15939	58017
11. Mani dati kadastrā	11638	87523
12. Informācija par VSAA ieturēto ienākuma nodokli	7855	66153
13. Informācija par piešķirtās pensijas/pabalsta/atlidzības apmēru	7459	78356
14. Informācija par apdrošinātās personas kapitālu	6808	93479
15. Administratīvo sodu pārbaude un nomaksa	6372	67939

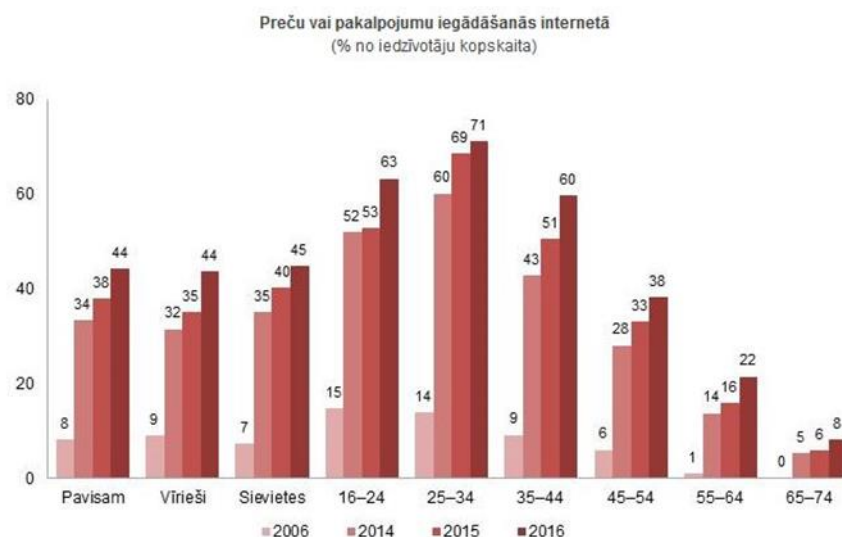
3. att Valsts pārvaldes 2016. gada TOP e-pakalpojumi (Avots: www.vraa.gov.lv)

Valsts pārvaldes pakalpojumu pieejamība e-vidē veimnozīmīgi ir gan labs paraugs uzņēmējiem, gan radītājs, ka daudzu formalitāšu kārtošānā tiek izmantots tehnoloģiskos risinājums, kas savukārt ļaus iedzīvotājiem ekonomēt savu laiku un veltīt to kā personīgajām lietām, tā arī lietderīgāk veikt savus darba pienākumus vai uzņēmējdarbību. Zīmīgi, kad no TOP

15 Valsts pārvaldes e-pakalpojumiem iedzīvotāji sabalansēti izmanto visus pārējos pakalpojumus aiz – dzīves vietas deklarēšanas, sociālu iemaksu informācijas un par datiem iedzīvotāju reģistrā. Šādi rezultāti ļauj secināt, ka e-vidē attīstās ar katru gadu un tā sāk veidot paralēlu telpu, kurā viss notiek ātrāk, precīzāk un pārskatāmāk.

3. Tirdzniecība e-vidē

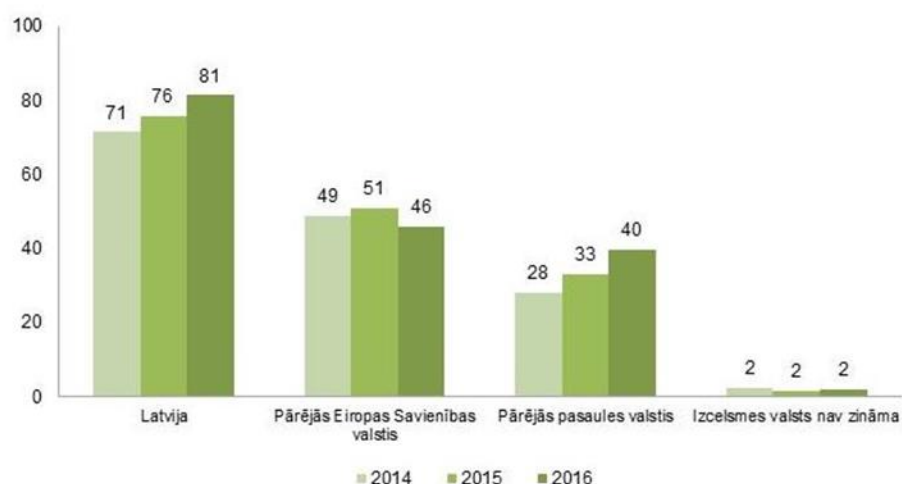
Iepirkšanās internetā kļūst populārākā, kā fizisko tā arī juridisko personu vidē, tā ļauj gan iekonomēt laiku, gan lielākoties gadījumu iegādāties izvēlēto preci par sev izdevīgāku cenu. Latvijas interneta vidē dominē divi līderi, tie ir interneta veikali 220.lv (SIA “Pigu Latvia”) un 1a.lv (SIA Mobilukss). Interneta veikals 220.lv pērn apgrozījis 25,7 milj. eiro, tas ir par 56% vairāk nekā 2014. gadā, iepriekš pieaugums gada griezumā bijis 34%. Uzņēmuma īpašnieks ir lietuviešu uzņēmums Pigu UAB. 1a.lv, kas pieder vietējiem uzņēmējiem, apgrozījums 2014. gadā bija 19,47 milj. eiro., uzrādot 38% pieaugumu pret iepriekšējo gadu, pērn apgrozījums sasniedza 22,9 milj. eiro. Šie skaitļi skaidri iezīmē to, ka cilvēku vēlme iepirkties internetā pieaug ar katru gadu.

4. att., Preču vai pakalpojumu iegādāšanās internetā (Avots: www.csp.gov.lv)

Pēc CSP datiem 2016. gadā vismaz 1 reizi gadā pirkumus e-vidē veica 44% iedzīvotāju, kas ir par 6% vairāk, kā 2015. gadā. Pēdējo desmit gadu laikā tirdzniecība e-vidē ir izaugusi no 8% procentiem līdz 44%, kas ievērojams rādītājs, kā arī vadoties pēc kopējās tendences tā vēl ir tālu no sava maksimālā punkta. Minētie dati norāda uz faktu, kad uzņēmējiem ir jāplāno un jāveic paskumi kopumi savu uzņēmumu attīstīšanai internetā.

Iedzīvotāju iepirkšanās dažādu valstu interneta veikalos
(% no iedzīvotāju kopskaita, kuri veica pirkumus internetā pēdējā gada laikā)

5. att., Iedzīvotāju iepirkšanās dažādu valsts interneta veikalos (Avots: www.csp.gov.lv)

Esošie vietējie tirgotāji e-vidē ir veikuši labu tirgus izpēti, regulāri veic dažādas mārketinga aktivitātes un seko līdzi savu e-komerciju attīstībai, tas no 2014. gada līdz 2016. gadam veicinājis pircēju pieaugumu vietējos interneta veikalos līdz 10%, spējot konkurēt ar Eiropas e-vides spēlētājiem un tikai nedaudz zaudējot pasaules gigantiem kā AliEksperss, Ebay un Amazon.

4. Izglītība e-vidē

Laiku atpakaļ studijas e-vidē piedāvāja tika aizrobežu mācību iestādes un vien pāris augstskolas, tad šodien lielākā daļā augstskolas, profesionāls mācību iestādes, kā arī vidējās un pamatzglītības iestādes piedāvā studijas apgūt e-vidē, kur ģeogrāfiskajai nozīmei un studiju laikam vairs nav nozīmes. Students var brīvi izvēlēties studiju apguves laiku, vietu un ātrumu, ko piesakņot savam profesionālajam hobijs vai ikdienas darba. Konkurence par studentu vairs nebeidzas tika ar ikrudens uzņemšanām un fokusēšanos uz to piesaisti reizi gadā, bet nu jau uz sistemātiskākām aktivitātēm e-vidē, lai uzrunātu savus potenciālos studentus, kurš šodien vēl tikai iegūst pamatzglītību, vai jau studē kādā augstskolā, bet ir gatavs paplašināt vēl savas zināšanas. Visplašākais e-studiju piedāvājums ir vērojams, augstskolu līmenī, kā arī vidējās un pamatzglītības iegūšanā. Pastiprinātu konkurenci izglītības jomā rada studējošu skaita samazināšanās, tāpēc šāds konkurences apstākļos produkts e-studijām ir tik pieejams, ka šodien uzsākt mācības e-vidē ir tikpat vienkārši, kā ieiet savā e-pastā.

6. att. Pieteikšanās kursiem (Avots: <http://e-studijas.buts.lv/>)

Papildus izglītībai sevi e-vidē spēcīgi un profesionāli pozicionē dažādi mācību centri, kuri specializējās dažādu kursu organizēšana, kas šodien ir ļoti pieprasīta, lai cilvēki var mainīt savu profilu un neilgā laikā pilnveidot sev nepieciešamās zināšanas. Mācību centrs BUTS, ir viens no šīs nišas pionieriem un nozares līderiem, kur arī vien pāris gadus atpakaļ pievienoja iespēju arī kursus apgūt e-vidē.

Mācību gads	Vispārizglītojošās skolas		Profesionālās izglītības iestādes		Augstskolas un koledžas	
	iestāžu skaits	skolēnu skaits	iestāžu skaits	audzēkņu skaits	iestāžu skaits	studentu skaits
2005/06	1 017	298 516	96	42 737	57	131 125
2010/11	858	229 039	83	35 767	58	103 856
2011/12	839	218 442	65	34 638	59	97 041
2012/13	832	212 433	65	32 086	61	94 474
2013/14	832	209 130	66	31 055	61	89 671

7. att., Mācību iestāžu un izglītojamo skaits (Avots: www.csp.gov.lv)

Viens no iemesli, kas motivē izglītības iestādes aktīvāk iesaistīties e-vidē ir redzams pēc csp.gov.lv datiem, kas studentu skaita samazinājums līdz pat 30% ir vispārizglītojošās skolās un 25% profesionālās izglītības iestādēs. Augstskolās un koledžās situācija ir līdzīga, bet pēdējos pāris gados ir izdevies situāciju pasliktināšanos un pat palielināt izglītības iestāžu skaitu, turpretim vispārizglītojošās skolās un profesionālās izglītības iestādes samazinājušās par 20%.

5. E-vides trūkumi

Lielākie izaicinājumi e-videi ir radīt pārlicību par uzņēmēja – profesionālismu, godprātību un kvalitatīvu pakopojumu sniegšanu. Patērētājam var rasties šaubas par uzņēmumu un tā patiesajām iespējām, jo patērētājam ir grūti novērtēt uzņēmuma patiesos izmērus un iespējamus risinājumus klienta vajadzībām. E-vidē klasiskais mārketingu nespēs pārliecināt patērētāju, kā tas ir iespējams reālajā laikā, kur lietas var redzēt un aptaustīt. Uzņēmējiem ir jāmeklē prezentēt sevi un savas kvalitātes zīmes jaunā telpā, kur uzņēmuma izmēram ir maza nozīme, jo neviens to nespēj novērtēt. E-vide sevis ietver arī dažādu negodprātīgu uzņēmēju fiktīvas darbības, kas ļoti lielā mērā no e-vides attur gados vecākus cilvēkus, un cilvēkus kuri ar modernajām tehnoloģijām ir uz Jūs!

6. Secinājumi un diskusija

- Statistika un praktiskie apskati norāda, kad e-vide ir vēl viens tirgus, kurā uzņēmumiem darboties vai caur kuru uzrunāt potenciālos pircējus.
- Esošie vietējie uzņēmēji ir veiksmīgi apguvuši e-tirdzniecību, kas atspoguļojās lielā apgrozījuma pieaugumā. (E-pakalpojumu attīstība, 2016)
- Valsts un pašvaldības iestādes lielā mērā apgūst un nodrošina e-vides attīstību ar sev nepieciešamajiem produktiem.
- Izglītības nozare ar vissīvāko konkurenci e-vidē piedāvā patērētājam ar vien kvalitatīvākus produktus.
- Uzsākot biznesu šodien ir jāplāno un jāattīsta uzņēmums arī e-vidē.
- Dalība e-vidē pirmajā posmā var arī būt tikai informatīva, bet noteikti ar tālejošāku plānu, kā to pilnveidot .
- E-vidē svarīgākās lietas būs klientu serviss, pakalpojuma / preces kvalitāte.

7. Izmantotās literatūras un avotu saraksts

- (2014). *Jaunieši Latvijā 2014*. Rīga: LATVIJAS REPUBLIKAS CENTRĀLĀ STATISTIKAS PĀRVALDE.
- E-komercija*. (2016. gada 6). Ielādēts no <http://www.liaa.gov.lv/lv/biznesa-abc/e-komercija>:
<http://www.liaa.gov.lv>
- E-pakalpojumi Centrālajā statistikas pārvaldē*. (2016. gada 1). Ielādēts no
<http://www.csb.gov.lv/paligs/e-pakalpojumi-centralaja-statistikas-parvalde-42359.html>.
- E-pakalpojumu attīstība*. (2016. gada 10). Ielādēts no <http://www.vraa.gov.lv>:
<http://www.vraa.gov.lv>
- Nenovērtētā spēlētāja jeb tirdzniecības nozares attīstība Latvijā*. (2016. gada 7). Ielādēts no
<https://www.makroekonomika.lv/raksts/nenoverteta-speletaja-jeb-tirdzniecibas-nozares-attistiba-latvija>: <https://www.makroekonomika.lv>
- (2016). *Nozare ciparos*. Rīga: Interneta asociācija.
- Kas ir Latvijas E-indeksis?* (2017. gada 1). Ielādēts no <http://www.eindekss.lv/lv/3-kas-ir-latvijas-e-indekss>: <http://www.eindekss.lv>
- Mācību centrs BUTS*. (2017. gada 1). Ielādēts no <http://e-studijas.buts.lv/>.